Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Lausuntopyyntönne 15.12.2022, HE 280/2022 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi virvoitusjuomaverosta annettua lakia. Virvoitusjuomien valmisteveroa muutettaisiin voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan vahvistamalla veroon sisältyvää terveysohjausta. Virvoitusjuomavero porrastettaisiin nykyisen kahden veroluokan sijaan kuuteen veroluokkaan tuotteen sokeripitoisuuden perusteella. Alimman veroluokan veroa kannettaisiin sokerittomista tuotteista kuten nykyisin. Sokerittomien juomien vero laskisi 9 senttiin nykyisestä 13 sentistä litralta. Sokeria sisältävien juomien veron määrä olisi 16, 24, 32, 40 tai 48 senttiä litralta.

Makeuttamattomien ja maustamattomien vesien ja kivennäisvesien verotusta muutettaisiin siten, että virvoitusjuomaveroa kannettaisiin myös yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakatuista juomista. Veron piiristä poistettaisiin kiinteät juoma-ainekset.

Suomen Yrittäjät esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esityksen tavoitteena on muuttaa virvoitusjuomaveroa nykyistä voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan ja ohjata kulutusta ja tuotantoa korkeamman sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Samalla tavoitteena on kuitenkin myös ylläpitää verotuottoja.

Pidämme esityksen tavoitetta terveysperusteisesta ohjauksesta lähtökohtaisesti kannatettavana. Terveysperusteisen ohjausvaikutuksen toteutuminen voi kuitenkin jäädä heikoksi, ja kulutusta saattaa myös siirtyä sokerittomista juomista sokeria sisältäviin juomiin sokerittomien ja matalamman sokeripitoisuuden juomien veroeron osittaisen kapenemisen takia. Kuten esityksessäkin todetaan, virvoitusjuomaveron muuttaminen tavoitteiltaan selkeästi terveysperusteiseksi, vähentäisi veron tuottoa merkittävästi.

Käyttäytymisperusteisten verojen tärkeys ja merkitys veropolitiikassa on kasvanut, ja pidämme perusteluna, että verotuksen painopisteen siirtoa välittömästä verotuksesta välilliseen jatketaan. Hyvin suunnitellut haittaverot tukevat osaltaan negatiivisten ulkoisvaikutusten hinnoittelua. Samalla on

tärkeää ottaa huomioon sääntelyllä saavutettavat hyödyt, sääntelyn vaikuttavuus sekä erot vero-objektien luonteessa. Valmisteveroilla voi olla ensisijaisen fiskaalisen tavoitteen lisäksi toissijaisesti muitakin tavoitteita, kuten terveellisen ravitsemuksen edistäminen, mutta toissijaisten tavoitteiden vuoksi ei tule luopua hyvän verojärjestelmän yleisistä tunnuspiirteistä, joihin lukeutuu muun muassa hallinnollinen tehokkuus.

Terveellistä ravitsemusta koskeviin tavoitteisiin voidaan pyrkiä verotusta tehokkaammin keinoin, kuten valistuksella ja neuvonnalla. Hallituksen esitykseen sisältyvästä verotettujen sokeripitoisten ja sokerittomien juomien määrän kehitystä kuvaavasta kaaviosta (s. 12) voidaan nähdä, että sokerittomien juomien kulutus on kasvanut, kun taas sokeripitoisten juomien kulutus ei ole merkittävästi vähentynyt viime vuosina.

Hallinnollisen tehokkuuden näkökulmasta esitystä voidaan pitää pulmallisena. Erityisesti pienemmille toimijoille muutosten aiheuttamat kustannukset saattaisivat muodostua kohtuuttoman suuriksi toiminnan laajuuteen nähden. Tältä osin esitys voisi heikentää yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä. Kuten hallituksen esityksestä useassa kohtaa käy ilmi, veromuutoksen vaikutuksia sokerinsaantiin on vaikea arvioida tarpeellisten tietojen puuttuessa. Esityksessä todetaan, että koska vaikutusarvio sisältää paljon epävarmuuksia, veromuutosten vaikutuksia olisi jatkossa seurattava ja arvioitava riittävän kattavalla tilastoaineistolla ja luotettavilla tilastollisilla menetelmiä. Tämä edellyttää juomien yksityiskohtaisten kulutustietojen saamista tutkimuskäyttöön ja herättää kysymyksen, miten viitatut yksityiskohtaiset tiedot saataisiin tutkimuskäyttöön ja millaista hallinnollista taakkaa se verovelvollisilta edellyttäisi.

Veron moniportaisuus

Ehdotetut muutokset voisivat vaikeuttaa verovalvontaa, sillä virvoitusjuomaveron valvonta perustuisi aiempaa enemmän tuotteiden ilmoitettuihin elintarviketietoihin ja verovelvollisen valmistekirjanpidosta ilmeneviin tietoihin. Käsityksemme mukaan ravintoarvomerkintöjä koskeva sääntely sallii sokeripitoisuudessa tietyn virhemarginaalin. Ehdotettu kokonaissokeripitoisuuteen perustuva veroluokkaporrastus voi herättää kysymyksen, sisältäisikö järjestelmä epärehelliselle toimijalle voimakkaamman insentiivin ilmoittaa sokeripitoisuus tietoisesti alakanttiin, jotta tuote verotettaisiin alemman veroluokan mukaan.

Toivottujen kulutuskäyttäytymisvaikutusten osalta keskeistä nähdäksemme on, että erityisesti korkeimman sokeripitoisuuden ja ylimpään veroluokkaan kuuluvien juomien hinta nousee riittävästi. Riittävän hintakannusteen lisäksi tämä kannustaisi myös yrityksiä tuoteformulaatioon.

Moniportainen virvoitusjuomavero on hallinnollisesti raskas. Elintarviketietosääntely ei edellytä kokonaissokeripitoisuuden ilmoittamista pakkaamattomista elintarvikkeista, mutta veroverovelvolliset olisivat velvollisia huolehtimaan sokerilisäystä koskevien ainesosatietojen ja kokonaissokeripitoisuutta koskevan tiedon sekä näitä koskevan luotettavan näytön sisällyttämisestä valmisteverokirjanpitoonsa myös pakkaamattomista virvoitusjuomaveron alaisista tuotteista. Kuten esityksessä on todettu, verotasojen korottaminen voi johtaa myös siihen, että nykyisin pienvalmistajaksi rekisteröityneet toimijat eivät enää täyttäisi de minimis -tuen ehtoja. Valmistustoiminta muuttuisi näin ollen verolliseksi, mikä voisi edellyttää Verohallinnolta lisääntynyttä ohjaustarvetta. Yritykset voivat myös supistaa valmistustoimintaansa, jotta de minimis -raja ei ylity. Toiminnan rajoittaminen verotuksellisesta syistä ei luonnollisesti ole toivottava vaihtoehto.

Hallinnollisen taakan raportointi- ja seurantavelvoitteineen ei tule muodostua verovelvollisille kohtuuttomaksi, jotta yritysten kannattavuus ei kärsi eikä uusien yritysten syntyä toimialalle vaikeutettaisi.

Terveysvaikutuksissa olisi perusteltua huomioida myös hammasterveys

Siltä osin kuin ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan terveysohjausvaikutuksia, kiinnitämme huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ole kiinnitetty huomiota hammasterveyteen kuin mainitsemalla (s. 16) runsaan ja toistuvan sokerin käytön olevan yhteydessä hammaskariekseen.

Esimerkiksi keinomakeutettu kolajuoma on kaloripitoisuuden osalta juoman sokeriversiota parempi vaihtoehto. Keinomakeutetut virvoitusjuomat voivat kuitenkin aiheuttaa hammaseroosiota ja olla hammasterveydelle vahingollisia.

Yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakatut makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan Euroopan komissiolle tehdyn kantelun johdosta, että virvoitusjuomaveroa kannettaisiin myös yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakatuista makeuttamattomista ja maustamattomista vesistä ja kivennäisvesistä.

Vireillä olevan kantelun valossa pidämme ehdotusta ymmärrettävänä.

Käsityksemme mukaan esimerkiksi yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakattua vettä ei käytetä tyypillisesti virvoitusjuomatarkoituksessa, vaan juomavetenä esimerkiksi kesämökkiolosuhteissa, kun kaivoveden laatu on puutteellinen. Yli viiden litran vesipakkausten hinta nousisi jatkossa

selvästi, koska veron määrä olisi suhteessa tuotteen hintaan suuri olettaen, että veromuutos siirtyisi täysimääräisenä hintoihin. Tätä voidaan pitää epätarkoituksenmukaisena seurauksena esityksen tavoitteisiin nähden.

Suomen Yrittäjät esittää, että veron ulkopuolelle jätettäisiin makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet vähittäismyyntipakkauskoosta riippumatta. Tullitariffin nimikkeeseen 2201 kuuluvat vedet ovat terveydelle haitattomia. Esityksen vaikutusarvion mukaan yli viiden litran pakkauksissa olevien vesien lisääminen veron piiriin olisi myös verotuottovaikutukseltaan todennäköisesti vähäinen.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Laura Kurki
veroasiantuntija